

KORXONADA ISHLAB CHIQRARISH POTENTIALIDAN FOYDALANISH TAHLILI

Musayeva Shoira Azimovna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti professori

Email: musaeva_shoira@mail.ru

Orsid kod 0009-0000-9577-6976

Annotatsiya: Korxonaning iqtisodiy salohiyatini tadqiq etish ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanishni tahlil qilmasdan turib mumkin emas. Shu bilan birga, ishlab chiqarish faoliyatini tahlil qilishning murakkabligi tadqiqotchilarning faqat iqtisodiy va moliyaviy ko'rsatkichlarni tahlil qilish bilan cheklanishiga olib keladi. Ushbu maqola sanoat korxonasining asosiy jihozlarining ishlashini o'rganish asosida ishlab chiqarish salohiyatini tahlil qilish metodologiyasini takomillashtirishga bag'ishlangan. Maqolada tahlil materiallari sifatida gilam ishlab chiqarish zavodidagi uskunalarning ishlashi qo'llaniladi.

Kalit so'zlar: ishlab chiqarish tahlili, ishlab chiqarish hajmlari, tavsiflovchi statistika, o'zgaruvchanlik koeffitsienti.

Аннотация: Исследование экономического потенциала предприятия невозможно без анализа использования производственных мощностей. Вместе с тем, сложность анализа производственной деятельности приводит к тому, что исследователи ограничиваются только анализом экономических и финансовых показателей. Данная статья посвящена совершенствованию методики анализа производственного потенциала на основании изучения работы основного оборудования промышленного предприятия. В качестве материалов анализа в статье использована работа оборудования на предприятии по производству ковров.

Ключевые слова: анализ производства, объемы производства, описательная статистика, коэффициент вариации.

Abstract: Research into the economic potential of an enterprise is impossible without analyzing the use of production capacity. At the same time, the complexity of the analysis of production activities leads to the fact that researchers are limited only to the analysis of economic and financial indicators. This article is devoted to improving the methodology for analyzing production potential based on studying the operation of the main equipment of an industrial enterprise. The article uses the operation of equipment at a carpet manufacturing plant as analysis materials.

Key words: production analysis, production volumes, descriptive statistics, coefficient of variation.

KIRISH

Yangi O'zbekistonni rivojlantirish strategiyasi ishlab chiqarish hajmini sezilarli darajada oshirish va sanoat mahsulotlarining raqobatbardoshligini oshirish, tarmoq

samaradorligini oshirish va eksport hajmini oshirishni nazarda tutadi. Belgilangan vazifalarni hal qilish uchun korxonalar o'zlarining xo'jalik faoliyatining barcha jabhalarini qamrab olgan iqtisodiy salohiyatdan foydalanish darajasini oshirishlari kerak.

Sanoat korxonalarining asosiy vazifasi aholi talabini yuqori sifatli, arzon narxlardagi mahsulotlarga to'liq qondirishdan iborat. Ishlab chiqarish hajmining o'sish sur'ati, ularning turlarini kengaytirish korxonaning xarajatlari miqdori, foydasi va rentabelligiga bevosita ta'sir qiladi va ishlab chiqarish hajmini oshirish va sotiladigan mahsulot sifatini yaxshilash korxona raqobatbardoshligini ta'minlashning eng muhim vazifasidir. Sanoat korxonalarining iqtisodiy salohiyati asosan ishlab chiqarish ko'rsatkichlarida, shuningdek, mahsulot sotish ko'rsatkichlarida namoyon bo'ladi. Shu sababli, zamonaviy sharoitda korxona mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotishni tahlil qilishning ahamiyati sezilarli darajada oshadi.

Gilamlar va pol qoplamalari ishlab chiqarish O'zbekiston to'qimachilik sanoatining muhim tarmoqlaridan biridir. Agar 2017-yilda kunlik mahsulot ishlab chiqarish hajmi 34415,7 milliard so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda bu ko'rsatkich 1,57 barobarga oshib, 54055,9 milliard so'mga yetdi [1].

Korxona mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotishni tahlil qilish - bu mahsulot ishlab chiqarish hajmini baholash, ishlab chiqarilgan mahsulotlarning assortimenti va tuzilishini, mahsulot sifatini tahlil qilish, sotish hajmini tahlil qilish, korxona ishining ritmini tahlil qilish, ya'ni korxona faoliyatining barcha muhim jihatlari va uning hayotiy faoliyati bevosita bog'liq bo'lgan barcha muhim jihatlarni har tomonlama o'rganishdir.

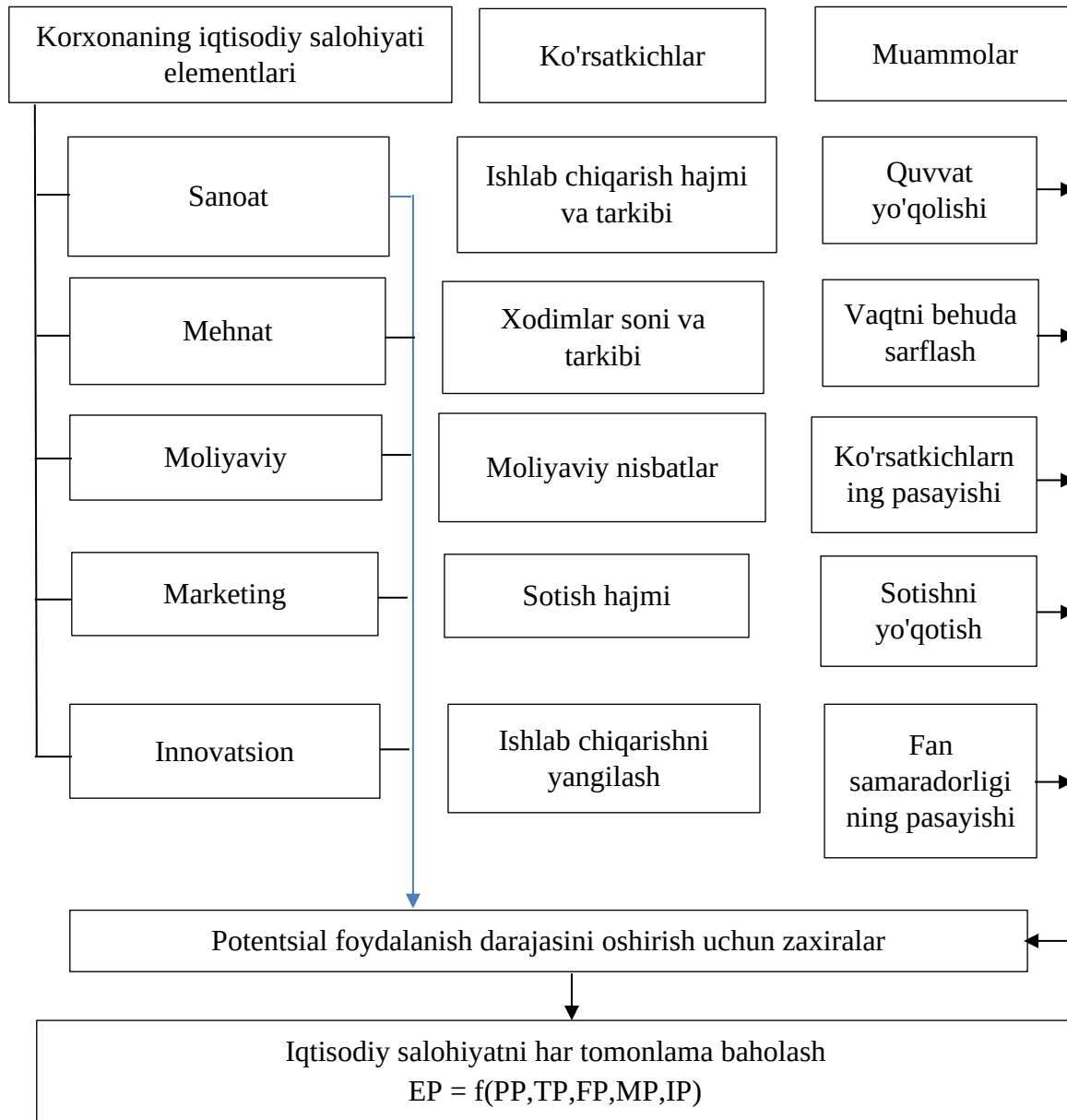
Mahsulot ishlab chiqarish va sotishni tahlil qilishdan maqsad ishlab chiqarish hajmi va mahsulot sifatini o'rganish, mahsulot ishlab chiqarish va sotish hajmini oshirish, shuningdek, sifatini oshirishning ichki zaxiralari va yo'nalishlarini aniqlashdan iborat. Ushbu tadqiqotning predmeti gilam mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonada ishlab chiqarishni tashkil etishdan iborat.

Ushbu tahlil yo'nalishi ob'ektlari quyidagilardir: ishlab chiqarish hajmi, ishlab chiqarish ritmi, mahsulot assortimenti va ishlab chiqarish sifati.

Ishlab chiqarish hajmlari tahlilining asosiy mazmuni analitik faoliyatning ishlab chiqarish ko'rsatkichlari (umumiy mahsulot, mahsuldorlik, quvvatlardan foydalanish koeffitsienti), maqsadlari (ishlab chiqarish hajmiga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash) va usullarida (ishlab chiqarishning qiyosiy va statistik tahlili) o'z aksini topadi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Ko'pgina olimlarning ishlari sanoat korxonalarining iqtisodiy salohiyatini baholash metodologiyasini o'rganishga bag'ishlangan, xususan Raizberg B.A., Lozovskiy L.Sh., Starodubtseva E.B. [2], Korovkin A.G., Komkov N.I. [3], Sheshukova T.G., Kolesen E.V. [4], Lapin E.V. [5], Nadvornaya G.G., Klimchuk S.V., Oborin M.S., Gvarliani T.E. [6], Nikolaeva M.Yu. [7], Popov E.V. [8], Kaleev S.V. [9] va boshqalar. Umuman olganda shuni aytish mumkinki, iqtisodiy tahlil fani korxonaning iqtisodiy salohiyatini baholashning ancha jiddiy vositalarini ishlab chiqdi. Shu bilan birga, aniq tadqiqot ob'ektlarining sanoat, ishlab chiqarish-xo'jalik faoliyati va bozor faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari bilan bog'liq amaliy xarakterdagi muammolar mavjud.

Tadqiqot metodologiyasi. Biz korxonaning iqtisodiy salohiyatini potentsial tuzilmaning alohida elementlari, jumladan ishlab chiqarish, mehnat, moliyaviy, marketing va innovatsion potentsiallarning kombinatsiyasining umumlashtirilgan funksiyasi deb hisoblaydigan mualliflarning fikriga qo‘shilamiz va funktsiya chiziqli yoki mutanosib bo‘lishi shart emas **(1-rasm)**.

1-Rasm. Sanoat korxonasining iqtisodiy salohiyatini baholash algoritmi.

Ushbu tadqiqot algoritmi birinchi bosqichda har bir elementni tabaqalashtirilgan baholashni va ko'rsatkichlarni integratsiyalash uchun qabul qilingan metodologiyaga muvofiq keyinchalik umumlashtirishni nazarda tutadi. Iqtisodiy potentsialni har tomonlama baholashning murakkabligini hisobga olib, ushbu maqolada biz birinchi elementni - ishlab chiqarish salohiyatini baholashni tadqiqot ob'ekting eng muhim elementi sifatida baholashga harakat qildik. Ishlab chiqarish salohiyatidan foydalanishning asosiy ko'rsatkichi ishlab chiqarish hajmi hisoblanadi.

Tahliljildlarishlab chiqarish- mahsulot ishlab chiqarish dinamikasini baholash va o'rganish, uning o'zgarishiga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash va korxona samaradorligini oshirish uchun zaxiralarni aniqlash jarayoni.

Ushbu tahlil haqiqiy va rejalashtirilgan ko'rsatkichlarni solishtirish, og'ish sabablarini aniqlash va ishlab chiqarish jarayonini optimallashtirish strategiyasini ishlab chiqish imkonini beradi.

Tahlilni boshlashdan oldin, keling, gilam sanoatining ishlab chiqarish natijalari uchun ba'zi bir aniq atamalarni aniqlaylik.

Ishlab chiqarilgan gazlama hajmi ma'lum bir davr uchun gilam mahsulotlari (gazlamalar) ishlab chiqarish hajmini tavsiflovchi miqdoriy ko'rsatkichdir. Korxonada buxgalteriya hisobi turiga qarab kvadrat metr (m²) yoki tonnada o'lchanadi.

Tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishning barcha bosqichlaridan o'tgan, jumladan, to'qish, qayta ishlash, pardoqlash, sotuvga to'liq tayyor bo'lgan gilamlardir.

Gilam chiqindilari - gilam mahsulotlarini ishlab chiqarish, kesish va qayta ishlash jarayonida hosil bo'lgan gilam materialining qoldiq qismlari.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda tizimli yondashuv, marketing tahlili, taqqoslash va raqamli ko'rsatkichlarni baholash usullari qo'llanilgan. Ijtimoiy media platformalaridagi ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish uchun ommaviy kuzatuv usullaridan foydalanilgan.

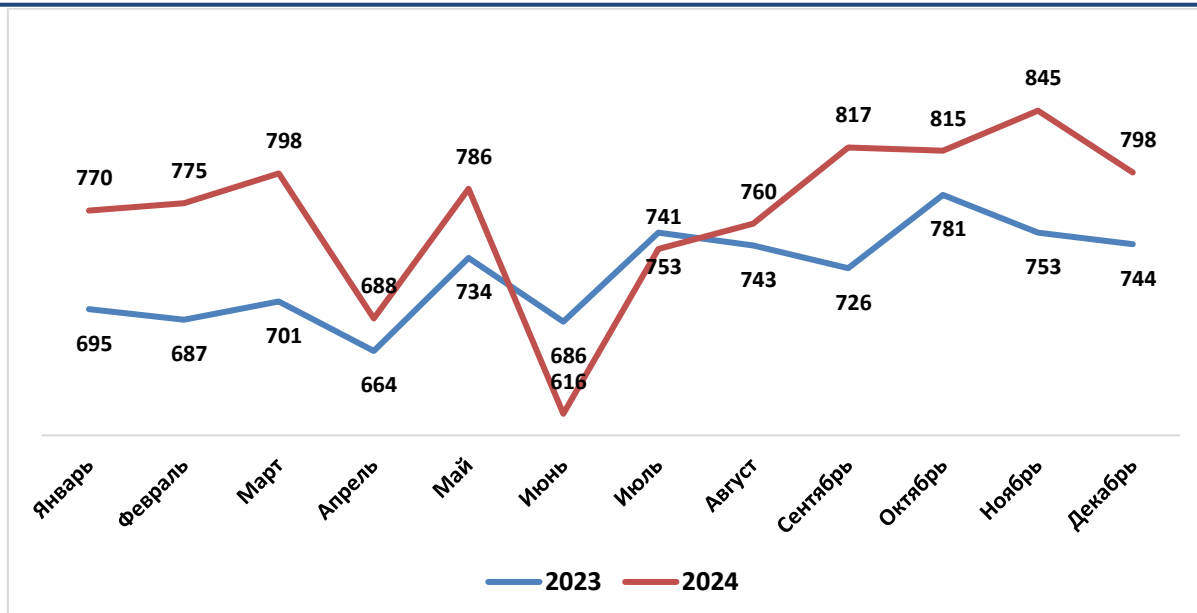
Tahlil va natijalar. Mahsulot ishlab chiqarish va sotishni tahlil qilish uchun ma'lumotlar manbalari "SAM ANTEP GILAM" MChJ kompaniyasining 2023-2024 yillardagi ma'lumotlari edi. Gilam ishlab chiqaruvchi "SAM ANTEP GILAM" mas'uliyati cheklangan jamiyati nafaqat Samarqand viloyati, balki O'zbekistondagi yetakchi korxonalardan biridir. Korxonada ishlab chiqarishni boshqarishning

avtomatlashtirilgan tizimi mavjud bo'lib, undan tegishli ma'lumotlar, ya'ni CPS (gilam ishlab chiqarish tizimi) dasturiy ta'minotidan olingan.¹ va ERP tizimlari SAP².

Kompaniyaning 2023-2024 yillardagi faoliyati tahlili ishlab chiqarish faoliyatidagi ijobiy tendentsiyadan dalolat beradi (2-rasm).

¹Gilam ishlab chiqarish tizimi - gilam ishlab chiqarishning turli bosqichlarini, dizayndan tayyor mahsulotni chiqarishgacha, samarali boshqaruv va sifat nazoratini ta'minlaydigan raqamli platforma. Barcha zamonaviy SAPR tizimlari bilan moslikni qo'llab-quvvatlaydi va korxona ERP tizimiga integratsiya qilinishi mumkin.

²SAP (Ma'lumotlarni qayta ishlashda tizimlar, ilovalar va mahsulotlar) korporativ biznes jarayonlarini boshqarish uchun mo'ljallangan dunyodagi etakchi ERP (Korxona resurslarini rejalashtirish) tizimlaridan biridir. SAP moliya, logistika, ishlab chiqarish, sotib olish, sotish va HR kabi turli biznes funktsiyalarini avtomatlashtirish va birlashtirishga yordam beradi.

2-Rasm. 2023-2024 yillar uchun ishlab chiqarish dinamikasi oylar bo'yicha (ming kv.m)

“SAM ANTEP GILAM” MChJda kanvas ishlab chiqarishning umumiy hajmi 673 ming kv.m ga o'sdi, bu o'tgan yilga nisbatan 7,3% o'sishga to'g'ri keladi. Shuningdek, tayyor mahsulotlarning 6,2 foizga (541 ming kv.m) o'sishini va kanvas - chiqindilarning 23,6 foizga (132 ming kv.m) o'sishi kuzatilmoqda. Tayyor mahsulot birligiga chiqindi ham 16,3 foizga oshgan.

Ushbu diagrammaning tahliliy qismida gilam ishlab chiqarishda katta ulush zig'ir chiqindisidan iborat bo'lib, ishlab chiqarishning umumiy o'sishidagi ulushi 19,6% ni tashkil etishini aniq ko'rsatadi. Korxona uchun chiqindi zig'ir hajmining ko'payishi ishlab chiqarishning yo'qolishini, ya'ni ishlab chiqarishning haqiqiy pasayishini anglatadi.

Quyida 2023–2024 yillarda tayyor mahsulot ishlab chiqarish hajmining oylar bo'yicha o'zgarishlari grafigi keltirilgan (3-rasm). Shuni ta'kidlash kerakki, 2024 yilda mahsulot ishlab chiqarish ritmi asosan 2023 yildagi eng yuqori va past darajalarni takrorlaydi, faqat avgust va sentyabr oylarida pasayish o'rniga ishlab chiqarishning o'sishi kuzatildi. 2023–2024 yillarga mo'ljallangan tayyor mahsulot ishlab chiqarish dinamikasini tahlil qilsak, 2024-yilda mahsulot ishlab chiqarish 2023-yilga nisbatan keskin tebranishlarni ko'rsatayotganini ko'ramiz.

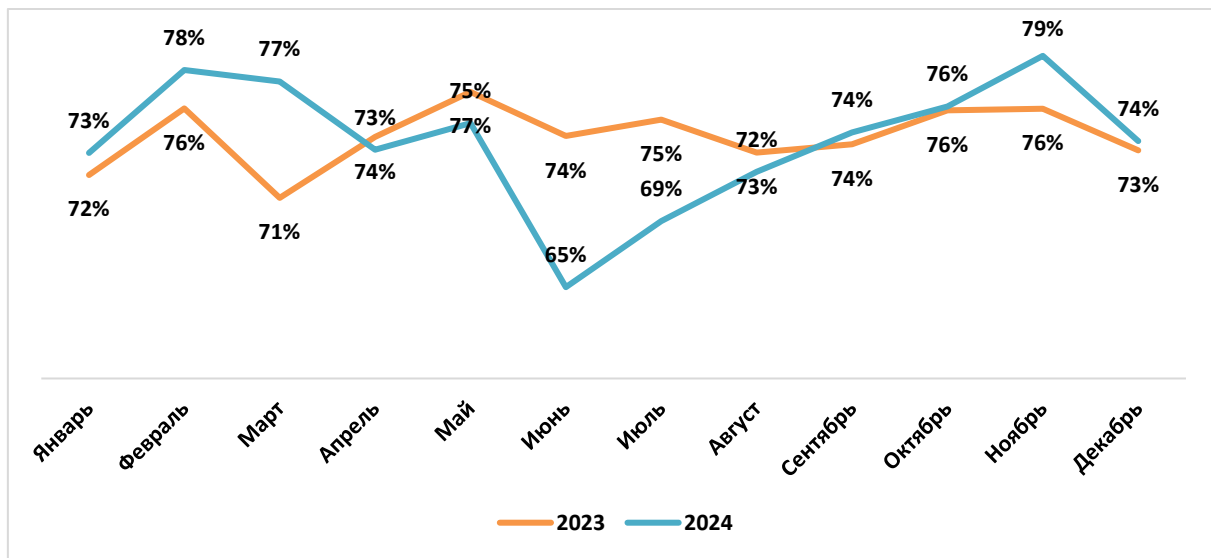
Umuman olganda, 2023-yilning shu davriga nisbatan ishlab chiqarishning o'sishi 2024-yilning ikkinchi yarmida kuzatilmoqda. 2023-yilda ishlab chiqarishning eng yuqori ko'rsatkichlari iyul (741 ming kv.m) va noyabr (781 ming kv.m) oylarida qayd etilgan bo'lsa, 2024-yilda eng yuqori ko'rsatkichlar noyabr (845 ming kv.m) va sentyabr (845 ming kv.m) oylarida kuzatildi. Dinamikani tahlil qiladigan bo'lsak, aprel oyida ishlab chiqarishning pasayishi (664 ming kv.m) qayd etilganini, 2024-yilda esa iyun oyida (616 ming kv.m) mahsulot ishlab chiqarishning sezilarli kamayishi qayd etilganini ko'ramiz, bu ikki yildagi eng past ko'rsatkichdir.

Oylar bo'yicha ishlab chiqarish hajmining o'zgarishi sabablarini aniqlash uchun biz to'quv mashinalari ishlab chiqarishning o'rtacha dinamikasini tahlil qilamiz. (Ushbu tahlil

mashinalarning ishlaymay qolish vaqtini ishlab chiqarish hajmi bilan bog'lashga yordam beradi). Buning uchun avvalo quyidagi atamani aniqlaymiz:

To'quv mashinalarining ish unumdorligi darajasi to'quvchilik dastgohlari samaradorligining nisbiy qiymati bo'lib, u dastgoh tomonidan bajarilgan haqiqiy to'quvlarning rejalashtirilgan to'qimalarga nisbati sifatida aniqlanadi. Ushbu ko'rsatkich asosiy uskunaning samaradorligini baholash uchun ishlatiladi.

Mahsulot ishlab chiqarish bo'yicha ishlab chiqarish sexlarining ishini yanada o'rganish uchun biz ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanish koeffitsientini hisoblashga qaror qildik. Asosiy ko'rsatkich sifatida biz to'quv mashinalari ishining ritmini oldik. Shu bilan birga, biz boshqa barcha ishlab chiqarish omillarining ta'sirini shartli ravishda ijobiy deb qabul qilamiz.

3-rasm. 2023–2024 yillar uchun to'qimachilik sexi unumdorligining oylar bo'yicha dinamikasi (%)

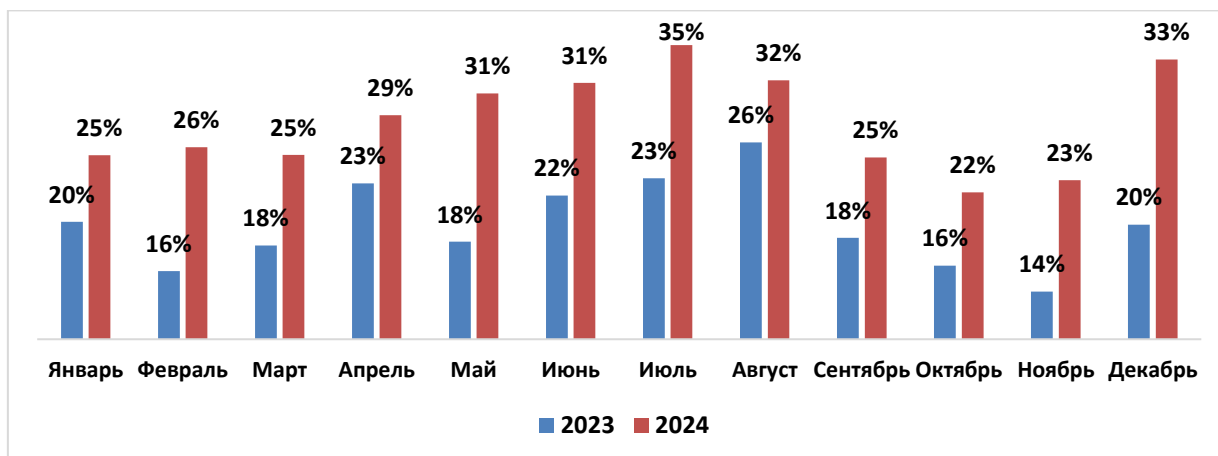
To'qimachilik sexi dastgohlari ishlab chiqarish dinamikasini tahlil qiladigan bo'lsak, 2023-yilda 71% (aprel) dan 77-79% (noyabr) gacha bo'lgan tebranishlar bilan nisbatan barqaror dinamika bo'lganini, 2024-yilda esa unumdorlik dinamikasi ham tebranishlarni ko'rsatganini ko'rishimiz mumkin, lekin bu ko'proq iyun oyida (masalan, %) pasaygan. iyul oyidagi ishlab chiqarish bilan bog'liq (4-rasm). 2024 yil iyul oyida o'sish boshlanadi, bu noyabrgacha davom etadi, bu erda 79% cho'qqisiga erishiladi.

Shu bilan birga, to'quv tsexi ishining umumiy dinamik tavsiflari ishlab chiqarish hajmining oylar bo'yicha o'zgarishi sabablarini aniqlashga imkon bermaydi. Shuning uchun, mahsuldorlik muammolarini chuqurroq o'rganish uchun biz 2023-2024 yillar uchun tavsiflovchi statistik ma'lumotlarni, ya'ni o'zgarish koeffitsientini hisoblaymiz.³, buyurtma

³Variatsiya koeffitsienti ma'lumotlar tarqalishining nisbiy ko'rsatkichi bo'lib, foizda ifodalanadi. Bu ma'lumotlarning o'rtacha qiymatiga nisbatan qanchalik farq qilishini ko'rsatadi. U standart og'ishning o'rtacha qiymatga nisbati sifatida aniqlanadi.

miqdori 25%, 50%, 75%⁴35 ta kuzatilgan to‘quv mashinalari uchun va ularni solishtiring (3-rasm).

Kuzatilgan 35 ta mashina uchun o‘zgaruvchanlik koeffitsienti dinamikasini tahlil qilib, quyidagi xulosalar chiqarishimiz mumkin. 2024 yilda o‘zgarish koeffitsienti 2023 yilga nisbatan sezilarli darajada yuqori bo‘lib, bu mashina ishlashining beqarorligining kuchayishini ko‘rsatadi. Maksimal tebranishlar 2024 yilning iyul (35%) va dekabr (33%) oylarida kuzatilgan bo‘lsa, 2023 yilda ko‘rsatkichlar pastroq va barqarorroq bo‘ldi.

4-rasm. 2023–2024 yillar uchun mashinalar uchun oylar bo‘yicha o‘zgarish koeffitsientining dinamikasi.

Bunga parallel ravishda biz 2023 va 2024 yillar uchun to‘quv mashinalarining mahsuldorligini kvantil qiymatlar (25%, 50%, 75%) bo‘yicha taqsimlashni tahlil qildik, bu bizga uskunaning barqarorlik darajasini baholash va eng katta o‘zgarishlar bo‘lgan oylarni aniqlash imkonini berdi. Tahlil shuni ko‘rsatdiki, 2024 yilda kvant ko‘rsatkichlari (25%, 50%, 75%) ko‘p oylarda 2023 yilga nisbatan pastroq bo‘lib, umumiy hosildorlikning pasayishini ko‘rsatadi. Bu pasayish ayniqsa may oylarida (median 80% dan 71% gacha) va iyunda (77% dan 62% gacha) sezilarli bo‘ldi. Ba’zi oylarda (yanvar, fevral, avgust) yillar o‘rtasidagi farqlar kamroq aniqlanadi, bu esa ushbu davrlarda yanada barqaror ishlashni ko‘rsatadi.

1-jadval

Bo‘limdagi stanoklar bo‘yicha 25%, 50%, 75% tartibli kvantlarning dinamikasi oylar (2023-2024 yillar uchun)

Oy	2023 yil				2024 yil			
	Miqdor	Miqdor	Miqdor	Qo‘lla	Miqdor	Miqdor	Miqdor	Qo‘lla

⁴P tartibli kvanti tartiblangan namunani unga teng yoki undan kichik bo‘lgan elementlarning nisbati p bo‘ladigan tarzda ajratuvchi qiymatdir. X tasodifiy o‘zgaruvchisi uchun p (0<p<1) tartibli kvanti Qp sonidir, shundayki:

$P(X \leq Q_p) = p$ (Boshqacha qilib aytganda, bu ma’lumotlarning $p \times 100\%$ pastga tushadigan qiymat) Q_p

	i 25%	i 50%	i 75%	sh doiras i	i 25%	i 50%	i 75%	sh doirasi
Yanvar	64%	75%	81%	17%	65%	71%	80%	15%
Fevral	67%	79%	84%	16%	66%	75%	80%	14%
mart	62%	72%	81%	19%	59%	72%	80%	21%
aprel	70%	78%	83%	13%	57%	66%	71%	15%
may	71%	80%	84%	13%	48%	71%	80%	32%
iyun	72%	77%	80%	9%	57%	62%	68%	11%
iyul	69%	79%	84%	14%	57%	71%	78%	21%
avgust	67%	77%	82%	14%	62%	74%	79%	17%
sentyabr	68%	78%	81%	13%	57%	72%	76%	19%
oktyabr	69%	77%	82%	12%	63%	73%	79%	16%
noyabr	71%	79%	82%	12%	66%	75%	83%	17%
dekabr	68%	77%	82%	13%	60%	68%	73%	13%

Median ko'rsatkichlar dinamikasini tahlil qilib, biz 2023 yilda median ko'rsatkichlari 72-80% oralig'ida o'zgarib, 2024 yilga nisbatan uskunalarining nisbatan barqaror ishlashini namoyish etganligini aniqladik, bu erda median ko'p oylarda, ayniqsa may, iyun va dekabr oylarida pasaydi. Sentyabr va oktyabr oylarida ko'rsatkichlar 2023 yil darajasiga yaqin bo'lib qoldi, bu esa hosildorlikning vaqtincha tiklanishini ko'rsatishi mumkin.

Pastki va yuqori kvantlarga (25% va 75%) qarab, biz 2024 yilda pastki kvantil (25%) ko'p oylarda, xususan, may (71% dan 48% gacha) va iyun (72% dan 57% gacha) pasayganini ko'ramiz. Bu unumdorligi past mashinalar paydo bo'layotganidan dalolat beradi. Ko'pgina oylarda, xususan, dekabrda (82% dan 73% gacha) va iyunda (80% dan 68% gacha) yuqori kvantil (75%) ham kamaydi, bu hatto eng samarali mashinalar ham samaradorlikni yo'qotayotganini ko'rsatishi mumkin.

Mashinalarning ishlashini o'rganish orqali biz har bir mashina uchun maksimal mahsulдорlikni, ya'ni oxirgi 12 oydagi maksimal ishlab chiqarish ko'rsatkichini aniqlashimiz mumkin. Ushbu davrda ishlab chiqarish omillarining qulay kombinatsiyasi individual mashinaning haqiqiy imkoniyatlarini baholash uchun asos bo'lishi mumkin deb taxmin qilamiz. Shu bilan birga, kvantlar oralig'ini hisobga olish kerak. Bu bizga maksimal va minimal ishlab chiqarish hajmlari oralig'ini aniqlash va to'quv ishlab chiqarish mahsulдорligining eng ehtimoliy darajasini baholash imkonini beradi. Shunday qilib, ishlab chiqarish salohiyatini, birinchidan, oxirgi 12 oy davomida ishlab chiqarishning maksimal hajmini aniqlash, ikkinchidan, hisobot davridagi haqiqiy ishlab chiqarish hajmi bo'yicha quvvatlardan foydalanishning eng ehtimoliy darajasi mahsulotidan foydalanish orqali baholash mumkin.

Xulosa.

Mahsulotlarning yuqori kapital sig'imiga ega bo'lgan sanoat korxonasining ishlab chiqarish salohiyati bevosita uskunaning ishlab chiqarish xususiyatlariga bog'liq. Xususan, gilamchilik korxonasi uchun bu to'quvchilik sexining jihozlari. Shuni ta'kidlash kerakki, har

bir turdagi uskunaning texnik xususiyatlari va eskirish holati har xil. "SAM ANTEP GILAM" MChJ uskunasining ishlashi tahlili shuni ko'rsatdiki, umuman olganda, uskunaning ishlash ko'rsatkichlari oylar bo'yicha o'zgarib turadi va har bir uskuna birligi uchun bu o'zgarishlar diapazoni har xil. 2024 yilda uskunaning ishlashining notekisligi aniqroq bo'ldi, bu texnik omillar yoki ish sharoitlarining o'zgarishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Ishlab chiqarishni prognoz qilish bo'yicha qaror qabul qilish uchun haqiqiy potentsialni baholash muhimdir. O'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, ushbu ko'rsatkichni oylar bo'yicha o'zgarishlarni hisobga olgan holda ishlab chiqarish hajmini maksimal baholash orqali olish mumkin. Bundan tashqari, olingan tahliliy ma'lumotlarga asoslanib, asbob-uskunalar quvvatidan foydalanish darajasini (koeffitsientini) aniqlash va u orqali korxonaning haqiqiy ishlab chiqarish salohiyatini baholash mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. www.stat.uz.
2. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. 5-е изд., перераб. и доп. М.: ИНФРА-М, 2006. 495 с.
3. Коровкин А. Г., Комков Н. И. и др. Экономический потенциал и национальное богатство // Большая российская энциклопедия. Электронная версия (2017); <https://old.bigenc.ru/text/5044866> Дата обращения: 05.09.2024.
4. Т.Г. Шешукова, Е.В. Колесень. Экономический потенциал предприятия: сущность, компоненты, структура. Вестник пермского университета, 2011, выпуск 4, с. 118-127.
5. Лапин Е.В. Экономический потенциал предприятия. Сумы: ИТД «Университетская книга», 2002. 310с.
6. Теория и методология оценки экономического потенциала предприятий / Г.Г. Надворная, С.В. Климчук, М.С. Оборин, Т.Е. Гварлиани // Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз. – 2016. – № 6. – С. 70-90. DOI: 10.15838/esc/2016.6.48.4
7. М.Ю.Николаева. Понятие, сущность, структура потенциала предприятия. Азимут научных исследований: экономика и управление. 2014. № 3. С. 67-69.
8. Попов, Евгений Васильевич. Рыночный потенциал предприятия [Текст] / Е. В. Попов. - Москва : Экономика, 2002. - 559 с.
9. С.В. Калеев. Моделирование и оценка инновационного потенциала предприятия. Научно-технические ведомости СПбГПУ, №1, 2011.- С.293-297.
10. Musaeva Sh.A. Marketing tadqiqotlari. Darslik "STAP-SEL" MChJ nashriyoti, 2024 yil
11. Musaeva Sh.A., Usmonova D.I. Innovatsion marketing darsligi "TURON NASHR" 2021